

Voorbij het bbp: hoe vooruitgang meten?

Alternatieve indicatoren voor welzijn, welvaart en duurzaamheid

Brent Bleys

Dit artikel overloopt kort de verschillende fundamentele kritieken op het bbp en de verschillende classificatieschema's voor alternatieve indicatoren. Op basis van drie essentiële concepten, namelijk welzijn, welvaart en duurzaamheid, presenteren we de beschikbare gegevens voor België. Daarnaast schetsen we de Europese stand van zaken in de Beyond-GDP-beweging.

De voorbije vijftig jaar was het nastreven van economische groei, gemeten als een toename van het bbp, de belangrijkste doelstelling binnen het macro-economische beleid van zowat alle overheden ter wereld. Economische activiteiten werden gestimuleerd door een brede waaier aan beleidsmaatregelen gaande van het optimaliseren van belastingen, over het vrijwaren van het marktmechanisme tot publieke investeringen in infrastructuur en onderwijs. De belangrijkste veronderstelling aan de basis van dit groeidenken was het idee dat iedereen binnen de maatschappij baat heeft bij economische groei: 'a rising tide lifts all boats.' Een toename in het inkomen per hoofd van de gemiddelde burger zou er automatisch voor zorgen dat ook de niet-economische dimensies van ieders welzijnservaring zouden vooruitgaan. Op nationaal niveau correleerde het bbp per hoofd immers sterk met onder andere de levensverwachting, de geletterdheid en de scholingsgraad in een bepaald land.

Deze correlatie wordt vandaag nog steeds teruggevonden bij landen met een relatief laag inkomensniveau. Wanneer enkel de ontwikkelde landen in beschouwing worden genomen, is het verband tussen de verschillende indicatoren minder duidelijk. Voor deze groep landen is het nastreven van verdere economische groei dan ook minder evident, te meer door de toenemende belasting van de economie op het globale ecosysteem. Verschillende indicatoren geven aan dat quasi alle ontwikkelde landen op een onduurzame manier omgaan met natuurlijke hulpbronnen. Verder wordt ook de wenselijkheid van verdere economische groei in vraag gesteld, gezien het onduidelijke verband tussen economische groei en het welzijnsniveau in een bepaald land.

De kritieken op het bbp en de kanttekeningen bij het groeidenken zijn niet nieuw. Al vanaf het begin van de jaren '60 kwam er kritiek op het bbp en het onderliggend raamwerk binnen het Systeem van Nationale Rekeningen. Aanvankelijk was de kritiek vooral gericht op de methodologie van de index, maar later kwam er ook meer fundamentele kritiek. Tijdens de jaren '70 werden de eerste alternatieve indicatoren ontwikkeld en gedurende de volgende drie decennia zouden deze verder verfijnd worden en steeds vaker een weg vinden naar de media en internationale organisaties. Sinds de Beyond-GDP-conferentie in het Europese Parlement in 2007 en de publicatie van het Stiglitz-Sen-Fitoussi-rapport in 2009, winnen de alternatieve indicatoren aan belang en is er binnen beleidskringen ook een discussie op gang gekomen rond hoe maatschappelijke vooruitgang op een holistische manier gemeten kan worden.

Kritieken op het groeidenken

De fundamentele kritieken op het bbp en het groeidenken kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën: enerzijds is er twijfel rond de wenselijkheid van continue economische groei, anderzijds zijn er vragen rond de duurzaamheid van een verdere toename van de economische activiteiten. Drie elementen staan hierin centraal: welzijn, welvaart en duurzaamheid.

In recent verschenen literatuur wordt welzijn, omschreven als het ultieme maatschappelijke doel, gecontrasteerd met economische groei, die op haar beurt wordt beschouwd als een imperfecte benadering voor de materiële dimensie van welzijn. Het finale doel van een economisch systeem bestaat er immers in om het individuele en maatschappelijke welzijn te verhogen, en dus niet noodzakelijk om een continue groei na te streven. Welzijn wordt hier beschouwd als een multidimensioneel concept, dat veel breder is dan haar economische dimensie. Het omvat belangrijke niet-economische aspecten, zoals persoonlijke relaties, gezondheid en bezorgdheden over milieu.

Verder vertrekt het groeidenken van het idee dat alle economische activiteiten bijdragen tot het welzijnsniveau van de betrokken partijen. Er wordt verondersteld dat economische groei en welvaart (de bijdrage van het economische systeem tot het welzijnsniveau) sterk met elkaar verbonden zijn. Nochtans is deze relatie minder voor de hand liggend dan initieel verondersteld. Wanneer economische groei bijvoorbeeld gepaard gaat met activiteiten die een negatieve impact hebben op de gezondheid van een bevolking of op de natuurlijke omgeving, is het niet zo evident dat deze groei ook effectief leidt tot een toename van het maatschappelijk welzijn.

Ten slotte is ook de bezorgdheid over de duurzaamheid van het groeidenken toegenomen doorheen de tijd. De reden hiervoor is de sterke band tussen het economische systeem en haar natuurlijke omgeving en de groeiende schaal van de eerste ten opzichte van de constante schaal van de tweede. Het economisch systeem is op twee belangrijke manieren afhankelijk van haar natuurlijke omgeving: ten eerste levert het ecosysteem natuurlijke hulpbronnen die nodig zijn in het productieproces, en ten tweede absorbeert het ecosysteem de afvalstromen die door dit proces worden gegenereerd. De toegenomen schaal van het economisch systeem zet zowel de beschikbaarheid van hulpbronnen als de assimilatiecapaciteit van het ecosysteem onder druk. Gegeven de fysieke beperkingen van dit ecosysteem, kan continue economische groei niet duurzaam zijn. Deze groei gaat ten koste van de kwaliteit van de natuurlijke omgeving.

Alternatieve indicatoren

Sinds het begin van de jaren '70 werden alternatieve indicatoren uitgewerkt om een beter beeld te krijgen van maatschappelijke vooruitgang. Deze indicatoren zijn vaak sterk geaggregeerde indices die vertrekken van een brede waaier aan sterk uiteenlopende data. De Human Development Index (HDI)¹ van de Verenigde Naties, waarschijnlijk de bekendste alternatieve maatstaf voor welzijn, vertrekt bijvoorbeeld van gegevens rond het inkomen per hoofd, de levensverwachting, de geletterdheid en de scholingsgraad.

De meeste wetenschappelijke artikels over alternatieve indicatoren voor het sturen en evalueren van beleid, leggen de nadruk op een enkele indicator, zonder veel aandacht te besteden aan de positionering van deze indicator binnen het spectrum van alle beschikbare alternatieve indicatoren. Bijgevolg bestaan er vandaag de dag slechts

twee classificatieschema's voor deze alternatieve indicatoren.

Een eerste classificatieschema werd ontwikkeld door Avner Offer² en vertrekt van de academische oorsprong van de verschillende indicatoren. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen uitgebreide economische indicatoren, sociale indicatoren en psychologische indicatoren. Dit schema werd ook gebruikt in een studie van de OESO³ over de bruikbaarheid van het bbp als indicator voor welzijn. Het tweede classificatieschema kijkt naar het beoogde gebruik van de alternatieve indicatoren met betrekking tot het bbp. Indicatoren worden onderverdeeld in drie categorieën: indicatoren die het bbp aanpassen, vervangen of aanvullen. Dit schema werd ontwikkeld in een overzichtsstudie, op vraag van het Europese Parlement⁴, naar de bestaande alternatieve indicatoren voor vooruitgang.

Hoewel beide classificaties hun verdiensten hebben, hebben ze ook enkele beperkingen. Zo stelt het schema, gebaseerd op de academische oorsprong van de verschillende indicatoren, de huidige stand van zaken op onderzoeksniveau te simplistisch voor, omdat het de toenemende interdisciplinariteit grotendeels negeert. Het schema, gebaseerd op het beoogde gebruik van de indicatoren, plaatst dan weer te veel de nadruk op het bbp, terwijl het algemeen aanvaard is dat deze maatstaf niet geschikt is om welzijn of welvaart te meten. Verder worden in beide schema's indicatoren samengebracht die fundamenteel verschillende concepten trachten te meten. Zo worden zowel de Ecologische Voetafdruk als de Human Development Index in het gebruiksgerichte schema ondergebracht bij de indicatoren ter vervanging van het bbp, terwijl de eerste indicator een maatstaf is voor duurzaamheid en de tweede een maatstaf voor welzijn.

In mijn doctoraat⁵ werkte ik een nieuw classificatieschema uit, op basis van de onderliggende concepten die de verschillende indicatoren trachten te kwantificeren. Hierbij ben ik vertrokken van drie elementen die centraal staan in de kritieken op het bbp en het groeidenken (zie boven):

- Welzijn: Indicatoren van welzijn trachten om op een zo breed mogelijke manier de levenssituatie van een persoon of groep personen te evalueren. Deze indicatoren zijn multidimensioneel en kunnen gelinkt worden aan de verschillende theoretische benaderingen van het begrip welzijn.
- Welvaart: Indicatoren van welvaart meten de bijdrage van het economisch systeem in een bepaald land tot het algemene welzijnsniveau van de inwoners van dat land. Ze kunnen bijgevolg beschouwd worden als indicatoren voor de economische dimensie van welzijn.
- Duurzaamheid: Indicatoren van duurzaamheid gaan na in hoeverre de huidige niveaus van welzijn en welvaart behouden kunnen blijven in de toekomst.

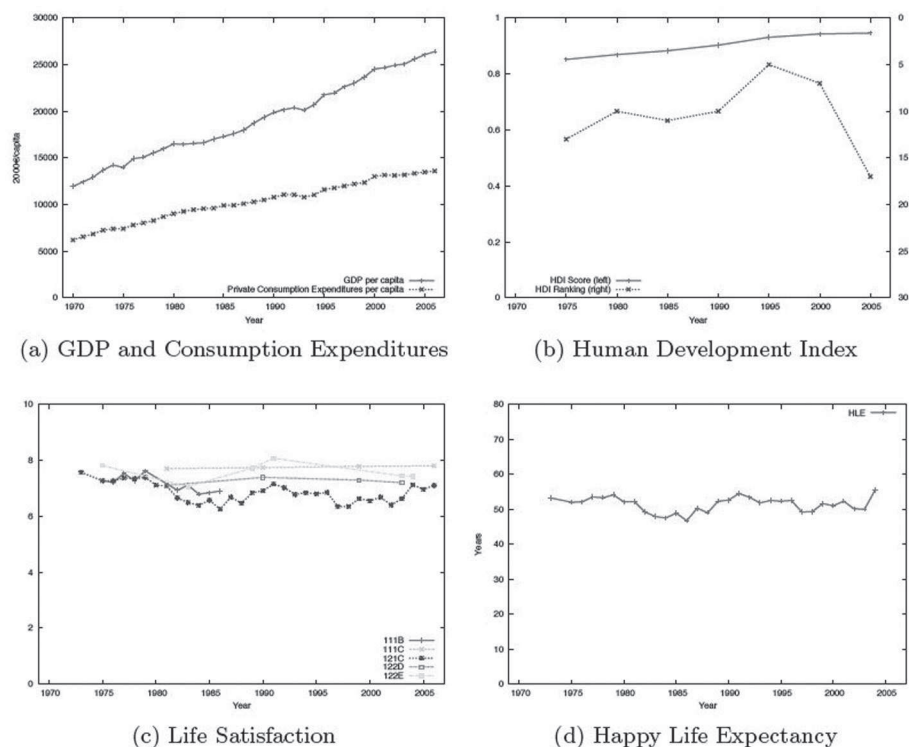
Indicatoren voor welzijn

Welzijn is een relatief vaag begrip dat moeilijk te definiëren is. Het welzijnsidee wordt vaak in verband gebracht met de evaluatie van de levenssituatie van een bepaald persoon in de meest brede zin van het woord. Verschillende synoniemen duiken op in de literatuur: levenskwaliteit, geluk, tevredenheid, menselijke ontwikkeling en welvaart zijn de vaakst voorkomende. Er bestaat geen eensgezindheid over het exacte verschil tussen deze concepten en vaak worden de verschillende termen door elkaar gebruikt. Ondanks dit alles is het duidelijk dat welzijn een multidimensioneel concept is en dat gepaste indicatoren voor welzijn bijgevolg een brede waaier aan elementen moeten bevatten. Indicatoren voor welzijn kunnen verder onderverdeeld

worden op basis van twee dimensies: enerzijds het type dataverzameling, anderzijds de verschillende theoretische benaderingen van het concept welzijn.

Op basis van het type gegevens dat gebruikt wordt in een welzijnsindicator kunnen twee families van indicatoren onderscheiden worden: objectieve en subjectieve. De objectieve indicatoren vertrekken van harde gegevens, zoals het inkomen per hoofd en de scholingsgraad, terwijl de subjectieve indicatoren zachte data gebruiken, zoals de individuele tevredenheid met het inkomen en de geschiktheid van het aangeboden onderwijs. De objectieve aanpak wordt vaak in verband gebracht met de ontwikkeling van sociale indicatoren en indices, terwijl de subjectieve aanpak haar oorsprong kent in de enquêteering.

Dan de indicatoren op basis van verschillende theoretische benaderingen voorgesteld in de literatuur, ondanks het feit dat er geen consensus is over de definitie van welzijn. Deze benaderingen liggen aan de basis van de verschillende welzijnsindicatoren. De belangrijkste zijn het utilitarisme (dat aan de basis ligt van zowel de inkomens- als de geluksmethode), de bevrediging van menselijke behoeften, en de theorie rond mogelijkheden en functionaliteiten.

Figuur 1 geeft de verschillende beschikbare welzijnsindicatoren voor België weer. De verschillende objectieve indicatoren in de figuur wijzen op een toenomen welzijnsniveau gedurende de laatste 35 jaar. Zowel het bbp per hoofd als de private bestedingen (a) tonen een significante verbetering, gezien het bbp/capita steeg met bijna 120 procent tussen 1970 en 2006. De Human Development Index (b) toont echter een meer bescheiden vooruitgang (van 0,852 in 1975 tot 0,946 in 2005) en België verloor gedurende de laatste 10 jaren een aantal plaatsen in de HDI-rangschikking, hetgeen kan wijzen op een daling in het relatieve ontwikkelingsniveau van ons land.

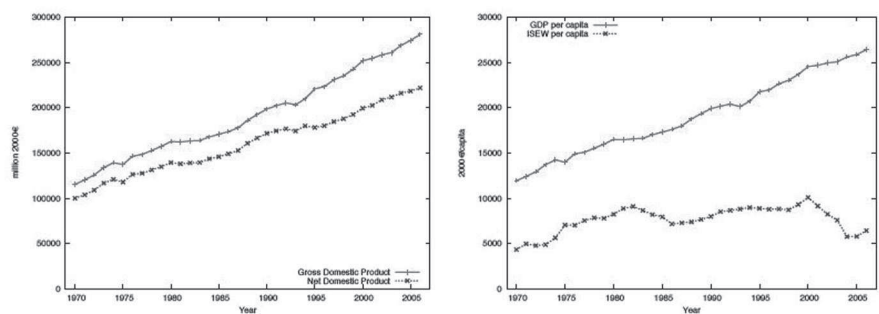
De subjectieve indicatoren schetsen een ander beeld van de evolutie van het welzijnsbevinden in België. De gerapporteerde geluksindicatoren⁶ (c) wijzen op een relatief stabiel welzijnsniveau. De verschillende lijnen in de figuur weerspiegelen verschillende befragingsmethodes in de enquête. Alle resultaten werden herschaald tot een 0-10 schaal om vergelijkingen mogelijk te maken. De resultaten suggereren een beperkte impact van de befragingsmethodes op de uiteindelijke uitkomsten. De gelukkige levensverwachting⁷ (d), dit is het product van de levensverwachting en de gemiddelde geluksscore in een bepaald land, toont een lichte vooruitgang in het welzijnsniveau, voornamelijk door een toename in de levensverwachting in België.

Indicatoren voor welvaart

De term welvaart wordt gebruikt voor de bijdrage van het economisch systeem in een bepaald land tot het algemene welzijnsniveau van de inwoners van dat land. Het meten van het welvaartsniveau doorheen de tijd gaat bijgevolg gepaard met het afwegen van de kosten en de opbrengsten van het economische productieproces.

In de economische literatuur wordt het inkomensconcept vaak gebruikt om welvaart te meten⁸. Verschillende definities van inkomen werden ontwikkeld: het economische inkomen (zoals het bbp), het duurzame inkomen (correcties voor de ontwaarding van kapitaal) en het psychische inkomen (focus op de psychische diensten geleverd door consumptiegoederen). Elk van deze definities kan gebruikt worden om welvaart te meten, al argumenteert Philip Lawn⁹ dat het psychische inkomensconcept het meest geschikt is om deze taak uit te voeren.

Naast de verschillende inkomensdefinities is ook het al dan niet opnemen van milieukwesties (uitputting van natuurlijk kapitaal en/of milieuvuiling) een belangrijke parameter wanneer de verschillende welvaartsindicatoren worden geanalyseerd. Deze kwesties mogen zeker niet genegeerd worden bij een analyse van het welvaartsniveau.

(a) Net Domestic Product

(b) Index of Sustainable Economic Welfare

Voor België zijn slechts twee welvaartsindicatoren beschikbaar: enerzijds het Netto Binnenlands Product (nbp), berekend als het verschil tussen het bbp en de depreciatie van de kapitaalgoederenvoorraad, en anderzijds de *Index of Sustainable Economic Welfare*^{5,10} (ISEW). Deze laatste indicator corrigeert de consumptieve bestedingen in een bepaald land voor enkele belangrijke sociale parameters, zoals de inkomensverdeling en de tijd besteed aan huishoudelijke arbeid, en voor milieukwesties, zoals milieuvuiling en het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen. Figuur 2 toont beide indicatoren voor België.

Het nbp toont een quasi constante toename van het welvaartsniveau, terwijl de ISEW

per hoofd een verschillend verloop schetst: twee relatief lange periodes van toenemende welvaart worden afgebroken door kortere periodes met een sterk verval. In het midden van de jaren '80 was dit verval voornamelijk te wijten aan een afname van de inversteringen en een toenemende inkomensongelijkheid, terwijl een verslechtering van de netto internationale investeringspositie en toenemende vervangingskosten voor het gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen aan de basis liggen van het verval na het jaar 2000.

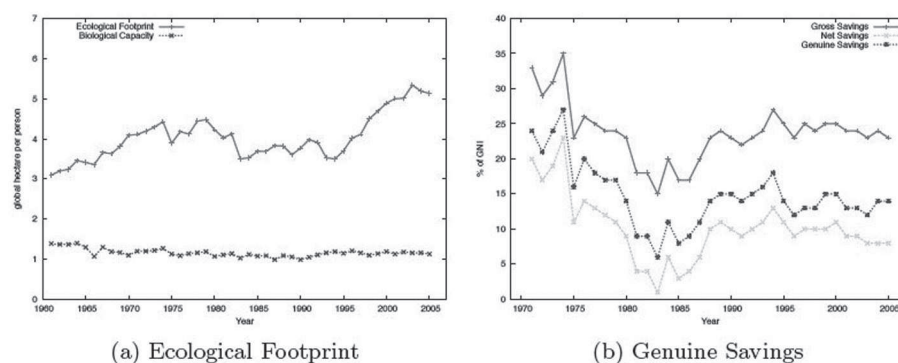
Indicatoren voor duurzaamheid

Duurzaamheid wordt zeer algemeen gedefinieerd als de mogelijkheid om een bepaald proces of een bepaalde toestand te handhaven. Het concept is toepasbaar op alle facetten van het menselijk leven en wordt vaak benaderd vanuit een ecologische, sociale of economische context.

Het duurzaamheidsaspect binnen het debat over welzijn spitst zich toe op de mogelijkheid om het huidige welzijnsniveau aan te houden in de toekomst. Een belangrijk onderdeel in deze kwestie is de ecologische duurzaamheid, waarin wordt nagegaan of het ecosysteem haar belangrijkste functies kan blijven uitoefenen.

Duurzaamheidsindicatoren volgen veelal veranderingen op lange termijn op in voorraadveranderlijken. Ze dienen gekoppeld te worden aan specifieke criteria of regels om gebruikers toe te laten om na te gaan of het huidige welzijnsniveau kan worden aangehouden. In het Systeem voor Geïntegreerde Economische en Milieurekeningen¹¹ van de Verenigde Naties worden drie verschillende duurzaamheidsbenaderingen uitgewerkt: de driepijlmethode, de ecologische methode en de kapitaalmethode.

- De drie-pijlmethode beschouwt duurzame ontwikkeling als de integratie van drie onderling afhankelijke systemen of pijlers (economie, maatschappij en milieu) die elk afzonderlijk duurzaam moeten zijn.
- De ecologische methode legt daarentegen de nadruk voornamelijk op het ecologische aspect van duurzaamheid en gaat na hoe het ecosysteem reageert op externe schokken.
- De kapitaalmethode vindt haar oorsprong in de economische interpretatie van duurzaamheid, waarin de nadruk wordt gelegd op niet-afnemende kapitaalvoorraden.

Figuur 3 geeft de bekendste geaggregeerde duurzaamheidsindicatoren voor België. Opvallend is dat deze indicatoren een sterk verschillend beeld schetsen van duurzaamheid in België: terwijl de Ecologische Voetafdruk¹² wijst op een zeer onduurzaam consumptiepatroon (de voetafdruk is groter dan de beschikbare

biocapaciteit), geeft de Genuine-Savingsindicator¹³ een duurzame situatie aan (de spaarquote is niet-negatief). De verklaring hiervoor is vrij eenvoudig: de Genuine-Savingsindicator is gebaseerd op veranderingen in het natuurlijk kapitaal van een land (en houdt dus geen rekening met de import van natuurlijk kapitaal uit andere landen zoals olie en gas), terwijl de Ecologische Voetafdruk de milieu-impact van de consumptie binnen België beschouwt. De laatste benadering is bijgevolg meer geschikt om het duurzaamheidsconcept te meten. Uit figuur 3 (a) blijkt dat de Ecologische Voetafdruk in België na een relatief stabiele periode tot 1995 de laatste 15 jaar is gestegen met 1,5 hectare, zodat deze momenteel ongeveer vier keer zo groot is dan de in België beschikbare biocapaciteit. De verschillende componenten binnen de Belgische voetafdruk kunnen in vier categorieën worden ondergebracht: voedselproductie (goed voor 20% van de Voetafdruk), huisvesting (25%), transport (20%) en absorptie van afval (35%).

Beyond GDP

Hoewel de beperkingen van het bbp als welvaartsindicator en de gevaren van het groeidenken reeds langer bekend zijn, is het Beyond-GDP-debat pas vrij recent doorgedrongen tot het beleidsniveau.

Tijdens de EU-top van de regeringsleiders van de lidstaten op 4 februari 2010 hebben Sarkozy en Merkel aangedrongen op een herberekening van economische groei op basis van de voorstellen in het Stiglitz-Sen-Fitoussi-rapport.

Op de Beyond-GDP-conferentie in het Europese Parlement in november 2007 gaven zowel José Manuel Barroso, de voorzitter van de Europese Commissie, en Stavros Dimas, de Europese Commissaris voor Milieu, een belangrijk politiek signaal. Ze pleitten voor de ontwikkeling en verbetering van alternatieve indicatoren die het BBP zouden aanpassen, aanvullen of vervangen. Barroso verwoordde dit als volgt: 'It

is not enough for us to talk about freedom, climate change, health, security and the environment. We need widely accepted communication tools that show progress in these fields. And that progress can only be measured with suitable indicators. So it's time to go beyond the tools developed for the very different world of the 1930s. It's time to go beyond today's confusing surfeit of unorganised data. It's time to go beyond GDP.'

Anderenationale en internationale conferenties, workshops en expertvergaderingen hebben tot gelijkaardige voorstellen geleid. Zo organiseert de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) om de twee à drie jaar een Wereldforum Statistiek, Kennis en Beleid. Beleidsmakers en experts van over de hele wereld wisselen er van gedachten over het correct meten van maatschappelijke vooruitgang. Tijdens de laatste editie in Busan, Zuid-Korea (oktober 2009) werd een website gelanceerd die de verschillende nationale en regionale initiatieven verzamelt¹⁴. Verder stelden expertvergaderingen in Nederland, Frankrijk en Duitsland de wenselijkheid in vraag van beleidsmaatregelen die zich richten op het stimuleren van economische groei. De gezamenlijke conferenties van VODO (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling) en Voor de Verandering in 2008 en 2009 leidden respectievelijk tot de Verklaring van Tilburg en het Appèl van Antwerpen¹⁵, waarin onder andere wordt gepleit voor een heroriëntering van de economie in een meer duurzame en solidaire richting.

In januari 2008 werd de Commissie voor het Meten van Economische Prestaties en Sociale Vooruitgang in het leven geroepen. Dit onder impuls van de Franse president Nicolas Sarkozy, die ontevreden was over de huidige staat van de

statistische informatie omtrent het economisch systeem en de maatschappij in het algemeen. De commissie bestond uit tal van vooraanstaande economen (onder andere Nobelprijswinnaars Joseph Stiglitz en Amartya Sen), statistici en experts op het gebied van nationale rekeningen. Haar doel was om de beperkingen van het bbp als indicator voor economische prestaties en sociale vooruitgang te identificeren, na te gaan welke bijkomende informatie nodig is om alternatieve indicatoren te ontwikkelen en de haalbaarheid van deze alternatieven te bespreken. Op 14 september 2009 bracht de Commissie haar lang verwachte eindrapport uit¹⁶. Hoewel het rapport weinig nieuwe theoretische inzichten bevat, wordt het toch beschouwd als een cruciale doorbraak binnen het Beyond-GDP-denken, voornamelijk door het feit dat zowel politieke zwaargewichten als vooraanstaande economen betrokken waren bij de totstandkoming ervan.

Wat brengt de toekomst?

Het rapport van de Commissie voor het Meten van Economische Prestaties en Sociale Vooruitgang lokte heel wat reacties uit. Op de bijeenkomst van de G20 in Pittsburgh pleitte de Franse president voor een ware revolutie binnen de economische theorieën rond ontwikkeling en vooruitgang. Hij waarschuwde voor de gevaren van de oude meetcultuur die een sterke nadruk plaatst op het bbp door het verband te leggen tussen deze meetcultuur en de recente economische crisis. Het bbp zou volgens Sarkozy een belangrijke indicator voor economisch succes blijven in de toekomst, maar aanvullende informatie rond welzijn, de kwaliteit van overheidsdiensten, tijdsgebruik en ecologische duurzaamheid is nodig. De Duitse bondskanselier Angela Merkel onderkende de noodzaak om nieuwe indicatoren te ontwikkelen om de bijdrage van het economisch systeem tot het algemeen welzijnsniveau te berekenen; het Duitse ministerie voor Milieu werkt aan een alternatieve welvaartsindicator die gebaseerd is op de *Index of Sustainable Economic Welfare*. Tijdens de EU-top van de regeringsleiders van de lidstaten op 4 februari 2010 hebben Sarkozy en Merkel aangedrongen op een herberekening van economische groei op basis van de voorstellen in het Stiglitz-Sen-Fitoussi-rapport.

In navolging van de Beyond-GDP-conferentie in het Europese Parlement presenteerde de Europese Commissie een actieplan in september 2009. Dit plan bevatte vijf doelstellingen:

- het gebruik van milieu- en sociale indicatoren als aanvullingen op het bbp®
- het versneld beschikbaar maken van informatie voor besluitvorming
- een nauwkeurigere rapportering van inkomensverdelingen en ongelijkheden binnen de samenleving
- het ontwikkelen van een Europees scorebord voor duurzame ontwikkeling
- het opnemen van milieu- en sociale aspecten binnen een uitgebreid systeem voor nationale rekeningen

Hoewel het communiqué geen duidelijke richtdata bevatte voor de effectieve uitvoering van deze doelstellingen, is het duidelijk dat de commissie deze materie hoog in haar vaandel draagt. Zo werd op 4 april 2010 met een voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad over Europese milieu-economische rekeningen een eerste doelstelling van het actieplan gerealiseerd.

De OESO van haar kant stelde op het derde Wereldforum voor Statistiek, Kennis en Beleid in Busan een eigen roadmap voor met specifieke aandacht voor drie domeinen: het aanduiden van prioriteiten binnen statistische organisaties, het ontwikkelen van nieuwe indicatoren en methodologieën voor welzijnsindicatoren, en het formuleren

van richtlijnen rond het gebruik van alternatieve indicatoren ter bevordering en verbetering van beleidsbeslissingen. Op het forum werd ook nagegaan hoe de OESO kan bijdragen tot de implementatie van de adviezen in het Stiglitz-Sen-Fitoussi-rapport.

De Vlaamse regering vindt in deze kwestie dat de rol van indicatoren moet verduidelijkt worden en ze stelt dat er nood is aan een reeks realistische indicatoren, die evolutief van aard zijn, beter gekoppeld worden aan de beoogde doelstellingen en zowel een kwantitatieve als kwalitatieve kijk hebben op de economische, sociale en milieusituatie. De Vlaamse overheid organiseert hiertoe, in samenwerking met het Comité van de Regio's, een conferentie rond welvaart, welzijn en economische groei. Het evenement vindt plaats op 4 en 5 oktober 2010 naar aanleiding van de *Open Days* van het Comité van de Regio's en wil de regio's meer betrekken bij het debat rond een beter BBP zoals dat momenteel op de Europese en internationale agenda staat. Het gaat hierbij om het bepalen van een maatstaf voor het meten van economische groei, die inspeelt op de sociale en ecologische behoeften en mogelijkheden van onze maatschappij en planeet.

In Franstalig België werd in juni 2009 het *Forum pour d'Autres Indicateurs de Richesse* (FAIR) Wallonie-Bruxelles¹⁷ opgericht. Dit forum groepeerde een aantal onderzoekers en vertegenwoordigers uit het middenveld die willen nadenken over beter indicatoren voor welzijn en maatschappelijke vooruitgang. Het is de ambitie van FAIR om de hedendaagse benadering van de maatschappelijke problemen te verruimen door meer aandacht te vestigen op de niet-economische aspecten van deze problemen.

Ondertussen blijven de meeste economen overtuigd van het belang van het bbp en de onderliggende nationale rekeningen, gezien deze instrumenten overheden toelaten om de impact van fiscale en monetaire maatregelen op het economische systeem te meten. Hoewel de beperkingen van het bbp als indicator voor welzijn of welvaart algemeen aanvaard worden, staat het gebruik van de nationale rekeningen zelf niet ter discussie. Wel wordt de roep om alternatieve indicatoren te gebruiken naast het bbp steeds luider.

Bio

Brent Bleys is doctor-assistent aan het Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde van de Hogeschool Gent. Hij werkt er binnen de onderzoekslijn 'Non-welfarism' van de vakgroep Algemene Economie rond alternatieve indicatoren voor welzijn, welvaart en duurzaamheid. In 2009 behaalde hij zijn doctoraat aan de Vrije Universiteit Brussel rond een onderzoek naar de Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW).

Noten

1. Voor verdere informatie kan je terecht op <http://hdr.undp.org/en/statistics/>
2. Offer, A. (2003). *Economic Welfare Measures and Human Well-Being*. In P. David and M. Thomas (Eds.), *The Economic Future in Historical Perspective*, pp. 371–399. Oxford, UK: Oxford University Press.
3. Boarini, R., A. Johansson, and M. Mira d'Ercole (2006). *Alternative Measures of Well-Being. Social, Employment and Migration Working Papers 33*, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris, France.
4. Goossens, Y., A. Mäkipää, P. Schepelmann, I. van de Sand, M. Kuhndtand, and M. Herrndorf (2007). *Alternative Progress Indicators to Gross Domestic Progress (GDP) as a Means towards Sustainable Development*. IP/A/ENVI/ST/2007-10, Policy Department - Economic and Scientific

- Policy (European Parliament), Brussel, Belgium.
5. Bleys, B. (2009). *Beyond GDP: The Index of Sustainable Economic Welfare*. PhD thesis. Vrije Universiteit Brussel, Brussels, Belgium.
  6. Data van de World Database of Happiness (Prof. dr. Ruut Veenhoven): <http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/>
  7. Veenhoven, R. (1996). *Happy Life Expectancy: A Comprehensive Measure of Quality-Of-Life in Nations*. *Social Indicators Research* 39(1), 1–58.
  8. De *Index of Economic Well-Being* (IEWB) van Lars Osberg en Andrew Sharpe is hier een uitzondering op.
  9. Lawn, P. (2003). *A Theoretical Foundation to Support the Index of Sustainable Economic Welfare* (ISEW), Genuine Progress Indicator (GPI), and Other Related Indexes. *Ecological Economics* 44(1), 105–118.
  10. De meest recente gegevens voor de ISEW kan je steeds terugvinden op http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/leefmilieu/milieu_economie/
  11. UN (2003). *Handbook of National Accounting, Integrated Environmental and Economic Accounting*. New York, NY: United Nations.
  12. De gegevens zijn afkomstig van het *Global Footprint Network* (<http://www.footprintnetwork.org>), waar je ook terecht kan voor verdere informatie rond de indicator.
  13. De gegevens zijn afkomstig van de *World Development Indicators* website van de Wereldbank (<http://devdata.worldbank.org/wdi2005/>).
  14. <http://www.measuringprogress.org/>
  15. Meer info over deze conferenties is terug te vinden op <http://www.economischegroei.net/>
  16. Het Stiglitz-Sen rapport vind je op http://stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf
  17. Meer info rond FAIR is terug te vinden op <http://www.uvcw.be/articles/3,726,38,38,3165.htm>
-

Aardewerk Opleiding:

Ecologische Filosofie en Politiek - Stapstenen naar een andere toekomst Brussel 2010-2011

De ernst van de ecologische crisis, en de heftige interpretatiestrijd over de *tekenen aan de wand* hebben Aardewerk enkele jaren geleden ertoe aangezet een aanbod te doen ter verdieping van ecologische thema's en achtergronden. In Leuven, Gent en Antwerpen kende deze opleiding reeds een groot succes. Vanaf oktober start de reeks in Brussel. Deze tweejarige opleiding, die per jaar gevolgd kan worden, geeft verdieping en achtergrond bij de belangrijkste ecologische thema's van deze tijd. oa radicale ecologie, duurzame ontwikkeling, industrialisme, klimaatverandering, piekolie, technologie, globalisering, kapitalisme, radicale economische alternatieven, ecopsychologie, de verhouding mens-dier en mens-natuur, ecofeminisme, ecospiritualiteit en groene politiek. De opleiding beslaat 8 zaterdagen en een weekend per jaar Er is geen speciale voorkennis vereist.

Zie voor uitgebreide informatie www.aardewerk.be,
of stuur een e-mail naar info@aardewerk.be voor een folder.